

Fair - way

- Om kvinnliga golfare tillåts vara mer idrottare än kvinnor idag jämfört med för två decennier sedan

David Borg

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Examensarbete 24:2010

Utbildningsprogram 2006-2010

Seminariehandledare: Suzanne Lundvall

Handledare: Håkan Larsson

Sammanfattning

Syfte

I min studie har jag genom textanalys valt att undersöka och jämföra eventuella skillnader i hur media beskriver Liselott Neumanns och Anna Nordqvists genombrott, 1988 respektive 2009. Detta för att se om och eventuellt hur det dominerande sättet att tala om kvinnliga elitidrottare, damgolfare samt damgolf utmanas och/eller förstärks.

Metod

Diskursanalys av två lokala dagstidningar, en nationell dagstidning och en facktidning inom perioden en månad innan och två månader efter spelarnas genombrott.

Resultat

Det har mellan de två undersökningsperioderna 1988 och 2009 skett en tydlig förändring i gestaltandet av de kvinnliga golfarna i de valda publikationerna. Skillnaderna framträder då det kommer till beskrivningen såväl av idrottarens prestation som av hennes person.

Beskrivningarna av Neumann och Nordqvist har mycket gemensamt men de porträtteras också olika på ett avgörande sätt. Likheterna finns bland annat i att privatlivet inte har någon plats i medias bevakning och att deras bakgrund inte alls beskrivs. Barndom, skoltid och ungdomsår lyser alla med sin frånvaro. Inte heller berättas det om familjens historia eller nutid. Enda referensen till ursprung är geografisk. Det kan då antas att båda idrottarna följer det förväntade eller kanske det önskvärda. Etnisk svensk arbetar- eller medelklassbakgrund med skolgång och hemförhållanden som vanligt folk.

Skillnader är dock att Neumann marginaliseras som idrottare. Hon framträder som mer kvinna och mer svensk. Nordqvist tillåts vara idrottaren med de egenskaper som behövs, hon är stark utan att vara okvinnlig.

Slutsats

I diskursanalysen framträder en förändringen i gestaltandet av de kvinnliga golfarna. Detta kan ses som ett resultat av ett strävande mot jämställdhet i det svenska samhället. Medias skildring av de kvinnliga golfarna blir en spegling av de förändringar som samhället genomgått.

Abstract

Aim

In my study is to examine possible differences in the description of two elite female athletes', Liselotte Neumann in 1988 and Anna Nordqvist in 2009, breakthroughs. This in order to see if and possibly how the dominating way to speak about elite female athletes', lady golfers' and golf for ladies is challenged and/or is strengthened.

Method

Discourse analysis of two local newspapers, a national newspaper and a professional journal published within one month before and two months after the players' breakthrough.

Results

Between the two survey periods in 1988 and 2009 there has come about a clear change in how female golfers can be described in the chosen publications. The differences are present both when it comes to the description of sport arena performance and person. Neumann and Nordqvist are portrayed partly much alike but also differently in crucial ways. The resemblances are among other thing in that the private life is withdrawn from the media coverage or that Neumanns and Nordqvists background not at all is described. Stories about childhood, school time and youth is totally absent. Neither is there any stories told about the family's history or present state. The only reference to the players origins is geographic. It can then be assumed that both athletes follow what is presumed or perhaps wanted by the public. There are ethnic Swedes, working or middle class, ordinary education and with home relations similar to everyday people.

Within the differences' lays that Neumann is marginalized as an athlete. She is portrayed more as a woman and more Swedish. Nordqvist is permitted to be an athlete and to be strong without being unfeminine.

Conclusions

The discourse analysis revealed a change in the portrayal of the female golfers is a result of that public endeavor for equality in Sweden. The sport is a mirroring the change that the society has undergone.

Innehållsförteckning

1	Introduktion	4
1.1	Inledning	4
1.2	Bakgrund	5
1.2.1	Golfens historia i Sverige	6
1.2.2	Sport som forskningsobjekt.....	7
1.3	Tidigare forskning	8
1.3.1	Kvantitativa skillnader i media och förstärkning av det stereotypa	8
1.3.2	Marginaliseringen av idrottskvinnor	9
1.3.3	Heterosexualitet ett måste för sporten och sponsorer	11
1.3.4	Etnicitetens påverkan	12
1.3.4	Ränderna går aldrig ur – om social klass	14
1.3.5	Sammanfattning och diskussion av forskning	15
1.4	Syfte och frågeställning	16
1.5	Teoretiskt ramverk	16
1.6	Definitioner	17
2	Metod	21
2.1	Val av metod	21
2.2	Urval.....	21
2.3	Avgränsningar	21
2.4	Procedur	22
3	Resultat.....	23
3.1	Neumann i lokalpressen	23
3.2	Nordqvist i lokalpressen.....	25
3.3	Neumann i nationell press	27
3.4	Nordqvist i nationell press	28
3.5	Neumann i fackpress	29
3.6	Nordqvist i fackpress.....	30
4	Sammanfattning och diskussion av resultat	31
5	Slutsats	34
	Käll- och litteraturförteckning.....	37

Bilaga 1 Käll- och litteratursökning

1 Introduktion

1.1 Inledning

1988 gjorde Liselotte Neumann ”något egentligen omöjligt”¹. Neumann vann 22 år gammal, en ”Major”², US Open, den största golftävlingen för kvinnor.³ Hon satte dessutom ett nytt tävlingsrekord (lägsta totalscore). Det var hennes första år på den prestigefyllda LPGA-touren (Ladies Professional Golf Association). ”Tala om genombrott”⁴. ”Att det inte gav henne 1988 års Bragdguld (det gick till skrinnaren Tomas Gustafson för hans OS-guld) berättar bara att golf då ännu inte var en idrott som gått in i den svenska folksjälen. En motsvarande bragd i golf idag skulle det krävas något alldeles extraordinärt för att besegra”⁵.

År 2009, lite mer än två decennier efter Neumanns triumf, gick en annan 22-årig golfare och vann en Major under sitt första år på LPGA-touren. Anna Nordquist tog hem LPGA-mästerskapet. ”Nordquists seger tar sig utan problem in på listan över tidernas största skrällar. Tävlingen var bara henne sjätte som proffs /.../.”⁶

Jag vill i min studie undersöka om en damgolfare vid en exceptionell prestation beskrivs på ett annorlunda sätt idag jämfört med för tjugo år sedan. Med undersökningen vill jag få klarhet i om medias gestaltning av damgolfare och damgolfares prestationer har förändrats i och med de sportsliga framgångarna för svenska golfare och sportens förflyttning från ”moderatbandy”⁷ till folksport. Motivet till studien är att barn och ungdomar i skolan påverkas av den bild som media ger av olika idrotter. Denna påverkan ger effekter på läraren i idrott och hälsas möjligheter att undervisa i dessa idrotter, då eleverna kan välja i vilken utsträckning de tar undervisningen på allvar.

¹ Anders Janson, ”Golf – Den stora sporten” (Svenska golfförbundets affärsutveckling AB, 2004), s.71.

² En Major är den individuella tävling du kan vinna som golfare. Det finns fyra Majors. För kvinnor är de: US Open, LPGA Championship, British Open och Nabisco Championship.

³ Johnny Wijk, ”Det svenska golf- och tennisundret”, i Johan R Norberg, Hanserik Tönneheim, Leif Yttergren och Nils-Olof Zethrin: *Idrott, Historia och Samhälle* (Stockholm: SVIF, 2007), s. 42.

⁴ Janson (2004), s.71.

⁵ Janson (2004), s.71

⁶ Tomas Thylander, <http://www.aftonbladet.se/sportbladet/golf/article5381468.ab> <Acc. 020910>, <Publ. 150609>.

⁷ <http://synonymordbok.com/moderatbandy> <Acc.140910>

1.2 Bakgrund

”Att vara idrottare och ta seriöst på sin sport är, och har varit, vikt för män. Särskilt för heterosexuella, vita medelklassmän.”⁸ Så här skriver genusforskaren Jonas Lindkvist i ”Fairway – Medias representation av Annika Sörenstam”⁹. De fördomar som Lindkvist menar styr, på idrottsområdet, avgör vad någon får och kan hålla på med samt vem som kan tas på allvar. Ett exempel som Lindkvist lyfter fram är en grupp golfande flickor som pådyvlas att de behöver ha roligt och få en speciell behandling där allt inte behöver handla om golf eller att vinna.¹⁰ ”Särskiljandet av pojkar och flickor i deras syn på idrottande redan vid så tidig ålder utgör ett enormt hinder för alla flickor att kunna ta sitt idrottande på allvar. Det i sin tur förminska deras chanser att utveckla förmågor, drömma om framgångar och kämpa för att nå sina mål, ambitioner som är förbehållna män.”¹¹

Märk väl att det inte enbart är kön eller könsrelaterade aspekter som bestämmer huruvida du kan vara idrottare och ta seriöst på din sport. Ur det första citatet från Lindkvist kan det utläsas att det också handlar om social klass, etnicitet och sexualitet.¹² Den kulturellt dominerande gruppen tenderar att upprätthålla sin makt samt forma sporten och det sociala samspelet inom sporten oavsett på vilket vis den dominanta gruppen blivit dominerande.¹³ Etnicitet och social klass är lika viktigt att ta hänsyn till som genus då du analyserar konstruerandet av kvinnan och mannen.¹⁴

Sport kan dock, bland alla andra kulturella praktiker, ses som den främsta arenan där könen avgränsas från varandra.¹⁵ Även då det inte är mitt uttalade mål med min studie att visa på hur kön påverkar medias beskrivningar av elitidrottare vore det fel att inte behandla kön som en av de främsta determinanterna i beskrivningen av sport och idrottare.

⁸ Jonas Lindkvist, <http://www.idrottsforum.org/articles/lindkvist/lindkvist081112.html> <Publ. 081112>, <Acc. 100901>.

⁹ <http://www.idrottsforum.org/articles/lindkvist/lindkvist081112.html>

¹⁰ <http://www.idrottsforum.org/articles/lindkvist/lindkvist081112.html>

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

¹³ George H Sage, “Power and Ideology in American Sport. A Critical Perspective” (Champaign: Human Kinetics Books, 1990), s.12.

¹⁴ Maxine Baca Zinn, Bonnie Thornton Dill, “Theorizing difference from multiracial feminism”, *Feminist Studies*, vol. 22 (1996, nr 2), s 321-328.

¹⁵ John Horne, Alan Tomlinson & Gary Whannel, “Understanding sport” (New York: Spoon Press, 1999), s.171.

Golf är en sport som inte helt oförkänt benämns som segregande, sexistisk, rasistisk och elitistisk.¹⁶ Kvinnor har på sina ställen fortfarande svårigheter att beviljas samma rättigheter och faciliteter inom golfsporten som männen får.¹⁷ För den sakens skull behöver inte golfen uppfattas som specifikt maskulin. Den uppfattas snarare som könsneutral.¹⁸ Regeln som sa att endast vita tilläts togs bort av PGA (Professional Golfers Association) först 1961.¹⁹

Vissa hyser tvivel kring huruvida golf är en sport eller skall respekteras i samma utsträckning som övriga sporter.²⁰ Sporten tycks dock ha ett stort attraktionsvärde då det till exempel betalas ut stora prissummor i golftävlingar. Prissummorna har ökat under perioden mellan Neumanns och Nordqvists genombrott. 1989 tävlade man om 14 miljoner²¹ dollar på LPGA-touren, 1999 tävlade man om 36,2 miljoner dollar²², 2008 60 miljoner dollar²³.

1.2.1 Golfens historia i Sverige

Golfen har en mycket lång historia och omnämns i skrift så tidigt som på 1400-talet. Sporten kom till Sverige 1880-talet och golfförbundet kom med i RF då det bildades 1903. Sporten hade fram till 1960-talet en långsam utveckling i vårt land. Det var bara speciellt och välbärgat folk som spelade golf. Från och med 1963 kom dock den folkkära före detta ishockeyspelaren Sven Tumba att göra sporten mer känd och folklig. Han gjorde detta genom att, efter att ha blivit rejält biten av golfen, resa land och rike runt och delta i tillställningar för marknadsföringen av sporten. 1970 hölls den första proffstävlingen på svensk mark för herrar. Detta förde med sig en debatt om golfs vara eller icke vara som sport för de breda folklagen. Det Svenska Golfförbundet försökte under 1970-talet popularisera sporten och en boom i byggandet av golfbanor och antalet aktiva skedde i Sverige under det följande decenniet. Under 1980-talet kom även de första stora sportsliga framgångarna såväl för damerna som för herrarna.²⁴

¹⁶ Kay W. Maas. & Cynthia A. Hasbrook, "Media promotion of the paradigm citizen/golfer: An analysis of golf magazines' representations of disability, gender, and age", *Sociology of sport journal*, vol. 18 (2001), s. 21-36.

¹⁷ Raymond Boyle & Richard Haynes, "Power Play" (Edinburgh: Pearson Education Limited, 2000), s. 129.

¹⁸ Nathalie Koivula, "Ratings of gender appropriateness of sports participation: Effects of gender-based schematic processing" i *Sex Roles*, vol. 33 (1995), s. 543-557.

¹⁹ Debra A. Ballinger, "Golf", *International encyclopedia of woman and sports*, ed. Karen Christensen, Allen Guttman & Gertrud Pfister (New York: Macmillan Reference USA, 2001), s. 467.

²⁰ <http://www.popsci.com/entertainment-amp-gaming/article/2009-01/golf-sport> <Acc.180810>, <Publ. 010209>.

²¹ http://www.lpga.com/content_1.aspx?pid=25334&mid=4 <Acc. 230910>.

²² Ballinger (2001), s. 468.

²³ <http://www.golfdigest.com/golf-tours-news/2008-11/20081119sirak> <Acc. 141010>, <Publ. 181008>

²⁴ Wijk (2007), s.35-41.

Under de inledande åren på 1990-talet började den svenska golfen en massiv frammarsch i den internationella proffsvärlden, både på herr- och damsidan.²⁵ Svensk damgolf parkerade i världstoppen och högst upp fanns Annika Sörenstam. Framgångarna för svensk proffsgolf har hållit i sig under i stort sätt samma utsträckning under 00-talet.²⁶ Wijk menar att det kan skönjas ett slut på framgångarna då bland annat antalet aktiva golfspelare börjat avta efter år 2004.²⁷ En tankegång jag inte helt kan dela, dels på grund av Nordqvists framgång och dels på grund av det faktum att golfen år 2008 var den tredje största sporten i Sverige sett till antalet aktiva.²⁸

1.2.2 Sport och media som forskningsobjekt

Sättet vi tänker och pratar om sport idag har inte varit detsamma i evigheter. Sedan begreppet sport såg dagens ljus har det stötts och blötts och förändrats i de samhällen vari det har sin hemvist. Idrott är ett begrepp som går delvis parallellt med begreppet sport. I denna text kommer idrott vara tävlingsidrott, som står nära sporten. Idrottare, idrottskvinna, idrottsman är på samma sätt en tävlingsidrottare.

Sporten har tills nyligen inte ansetts vara en tillräckligt viktig del av samhället för att få en ingående och omfattande undersökning av vetenskapen. Detta kan delvis förklaras av att sport och andra fritidssysslor, där sporten kan utövas av gemene man, är själva antitesen till produktivt arbete, vilket varit ett mer betydelsefullt forskningsområde för de flesta dicipliner. Lyckligtvis har sport intresserat allmänheten lång tid och därför finns det gott om dokumentation att ställa till förfogande från massmedia.²⁹

De stora penseldragen i forskningen om sport och media har gjorts ur sociologisk och historisk synvinkel. Forskare har i stor utsträckning undersökt maktförhållanden inom sporten och förflyttningen av makt mellan olika grupper. Med olika synsätt kan makten i första hand bestämmas av ekonomi/kapital, genus/kön, ras/etnicitet eller för den delen alla nämnda i kombination. Makten som utövas handlar bland annat om hur vi samtalar om sporten. Media

²⁵ Wijk (2007), s. 42.

²⁶ Ibid, s. 42-45.

²⁷ Ibid. s. 46.

²⁸ <http://rf.se/Statistik--forskning/Idrotten-i-siffror/> <Acc.020910>

²⁹ Boyle & Haynes (2000), s. 1-4.

spelar en central roll i skapandet, återskapandet och förstärkandet av sättet som detta samtal förs på.³⁰

Rapportering av sport som vi känner den idag förekom först i tidningar. Tidningsmedia har gått från att ha haft total ensamrätt på sport, från slutet av 1700-talet och 120 år framåt, till att idag endast vara en liten del av sportrapporteringen. Först ställdes tidningsmedia inför utmaningen att överleva den omedelbara rapporteringen av sport. Radions sportsändningar började på 1920-talet och tidningar försökte stoppa och reglera den men fick finna sig i att ett nytt etermedia växte fram. TV-sändningar kom igång bara tio år senare men dess betydelse accelererade först då tekniken utvecklades. TV kom att mer än något annat medium forma vår syn på dagens sport, genom närhet och inlevelse i rapporteringen, finansiella muskler och globalisering.³¹ Internet har på ett nytt sätt förändrat medias sportrapportering. Mer makt ligger i och med digitaliseringen hos tittaren/läsaren som i större utsträckningen väljer vad hon eller han vill titta på eller läsa.³²

1.3 Tidigare forskning

Jag har huvudsakligen läst artiklar som handlat om den mediala bilden av idrottande kvinnor, och har delat in framställningen av forskningen utifrån vilka aspekter av medias framställning som undersökts. Först tar jag upp kvantitativa studier som berör mängden rapportering om idrottande kvinnor kontra idrottande män. Därefter ger jag exempel på hur olika studier lyfter fram hur normbrytande individer missgynnas och tvingas till konformitet i media.

1.3.1 Kvantitativa skillnader i media och förstärkning av det stereotypa

”Politiska strider i syfte att öka jämställdheten inom sport har förts och vunnits sedan förra sekelskiftet. Detta kan tydligast ses i de oförtrutna och gradvisa framstegen kvinnorna har gjort inom den olympiska rörelsen.”³³ Dessvärre har det visat sig att det växande intresset för och rapporteringen om sport inte är jämlikt. Mellan 1984 och 1994 ökade den totala mängden av rapportering av sport på de brittiska öarna medan rapporteringen om sportande kvinnor

³⁰ Boyle & Haynes (2000), s. 4-8.

³¹ Ibid, s. 22-47.

³² Ibid, s. 220.

³³ Ibid, s.128.

minskade.³⁴ Striden för jämlikhet ger dock olika resultat beroende på vad och var man undersöker.

Vincent fann att rapporteringen av Wimbledonturneringen år 2000 i likhet med prissumman i kvantitet var den samma för dam- och herrturneringen.³⁵ Higgs et al visade att den tid som kvinnor visades i TV under OS ökade från spelen i Barcelona 1992 till de i Atlanta 1996 och att de vid de senare låga i paritet med TV-tiden för männen.³⁶ Båda artiklarna hävdade dock att sättet kvinnorna framställdes på gjorde dem långt ifrån jämställda männen.

Kian, Mondello & Vincent kom i en undersökning av bevakningen av en nationell basketturnering, med en dam- och en herrklass, i internetbaserade tidskrifter fram till att antalet artiklarna med stor övervikt procentuellt sett handlade om herrturneringen. 72,3 procent handlade om herrarna respektive 27,7 procent för damerna. Beskrivningarna av kvinnor och män i studien motsade tidigare forskning. Författarna kom fram till att det för männen var en större andel av beskrivningarna i de undersökta artiklarna som handlade om utseende, klädsel, familjeroll, personliga förhållanden jämfört med kvinnorna. Kvinnorna hade i sin tur en högre andel av beskrivningar om sina sportsliga färdigheter, bedrifter och psykologiska/emotionella styrkor än sina manliga kollegor. Det fanns ingen statistisk skillnad i antalet beskrivningar då det kom till mod, sportslig svaghet, dåliga färdigheter och psykologisk/emotionell svaghet samt författarnas försök till att vara rolig. Den manliga dominansen upprätthölls genom mängden reportage men den bestreds i och med beskrivningarna av könen.³⁷

1.3.2 Marginaliseringen av idrottskvinnor

Idrott är en manlig arena. Marginalisering av kvinnors sportsliga prestationer är ett sätt att neutralisera det hot kvinnor som grupp kan utgöra mot den maktstruktur som råder på

³⁴ Boyle & Haynes (2000), s. 132.

³⁵ John Vincent, "Game, Sex, and Match: The Construction of Gender in British Newspaper Coverage of the 2000 Wimbledon Championships", *Sociology of Sport Journal*, vol. 21 (2004), s. 435-456.

³⁶ Catriona T. Higgs, Karen H. Weiller and Scott B. Martin, "Gender Bias In The 1996 Olympic Games: A Comparative Analysis", *Journal of Sport and Social Issues*, vol. 27 (2003, nr. 1), s. 52-64.

³⁷ Edward M. Kian, Michael Mondello, and John Vincent, "ESPN—The Women's Sports Network? A Content analysis of Internet Coverage of March Madness", *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, vol. 53 (2009, nr. 3), s. 477-495.

området³⁸. Kian, Mondello & Vincent³⁹ genomförde en till studie av medias förmedling av den tidigare nämnda basketturneringen. De undersökte vilka ord som användes för att beskriva kvinnornas prestationer och vad eller vilka kvinnorna sattes i relation till. Denna gång inkluderades även tidningsmedia och det visade sig att beskrivningen av kvinnorna inte var så jämlik i alla fall:

- Då damturneringen omskrevs refererades det allt som oftast till herrturneringen, dess spelare eller coacher. Något refererande åt motsatt håll existerade nästan inte.
- Då en kvinna står ut och presterade bättre än motspelare och medspelare argumenterades det att dessa kvinnors färdigheter till stor del berodde på att de som unga spelade mot killar.⁴⁰

Lindkvist har undersökt tidningsmedias porträttering av Sveriges främsta golfare genom tiderna, Annika Sörenstam, under hennes aktiva karriär. Lindkvist har genomfört en intersektionalitetsanalys av svensk media. Intersektionalitet ett alternativ till den genusvetenskap som bara tar hänsyn till kön. Metoden innebär att flera kategorier räknas som determinanter. I detta fall: social klass, etnicitet, sexualitet och nationell identitet. Porträtteringen lämnar en del övrigt att önska enligt författaren. Lindkvist säger att det främsta skälet till att Sörenstam inte värderas högre är att hon är en kapabel kvinna och därmed ett hot mot den manliga dominansen på arena. Hon utgör ett hot och behöver avväpnas. Sörenstam marginaliseras bland annat genom att hon getts feminina epitet och att feminint agerande lyfts fram. Beskrivningen av henne gör henne i första hand till kvinna och i andra hand till idrottare. Att Sörenstam var den bästa damgolfaren i världen under en lång tid räckte inte. Fanns det ingen dam som var bättre sattes hon i en jämförelse med män. Att det omvända skulle ske med en manlig idrottare är enligt Lindkvist otänkbar.⁴¹

En av historiens mest kända damgolfare, Nancy Lopez, har på ett liknande sätt som Sörenstam undersökts i två studier. Båda studierna tar sin utgångspunkt i multipla ojämnligheter, att flera faktorer tillsammans påverkar vår syn på individer. I dessa fall handlar

³⁸ Jeffrey O. Seagrave, Katherine L. McDowell & James G. King III, "Language, Gender and Sport: A review of the research literature, i: Linda K. Fuller's *Sport, Rhetoric and Gender – Historical perspectives and media representations* (New York: Palgrave MacMillan, 2006), s. 33.

³⁹ Edward M Kian, Michael Mondello & John Vincent, "Masculine Hegemonic Hoops: An Analysis of Media Coverage of March Madness", *Sociology of Sport Journal*, vol. 25 (2008), s. 223-242.

⁴⁰ Kian, Mondello & Vincent, 2008.

⁴¹ <http://www.idrottsforum.org/articles/lindkvist/lindkvist081112.html>

det om kön, etnicitet, social klass och sexualitet. Den första studien har sina nedslag i medierna under slutet av sjuttioalet och från av mitten av åttioalet till nittioalets början.⁴² Den andra studien fokuserar enkom på Lopez avslutande säsong 2002.⁴³ De båda studierna utgår ifrån att etnicitet, social klass och kön tillsammans bidrar till vår bild av Lopez och att ingen faktor egentligen kan skiljas från den andra. De kom till väldigt lika slutsatser och deras resultat presenteras därför ihop.

Medias beskrivning av Lopez förändrades under hennes karriär och Jamieson hävdar att det var Lopez förmåga att hantera bilden av sig själv gentemot sina fans och sponsorer som möjliggjorde hennes kändisskap. Hon började spela professionell golf i unga år och omskrevs som dotter, hon gifte sig och beskrevs som fru samt blev gravid, fick barn och blev mor i första hand.⁴⁴ Hennes graviditeter användes för att trivialisera hennes golfande, ge sken av att hennes talang var av naturen given och att hon inte behövde jobba för att hålla en hög nivå. Skriverierna överröstade det faktum att hon själv i intervjuer uppgav att hon arbetat hårt för att nå den förmågan hon besatt och gett upp mycket på vägen dit.⁴⁵

1.3.3 Heterosexualitet ett måste för sporten och sponsorer

Lindkvist lyfter i sin undersökning av Sörenstam fram att hon är en produkt för sponsorer och därför paketeras på ett visst sätt för att kunna säljas. Arbetet med att göra Sörenstam till ett mer gångbart varumärke innehåller en genusmärkning av hennes idrott samt pekandet på hennes koppling till **dam**golfen som damstjärna. Det innehåller också ett framhävande av hennes heterosexualitet. Detta görs genom att hennes kärlek och relation till sin make poängteras. Vidare ges maken en hel del av äran till Sörenstams framgångar istället för att ge henne ett större erkännande av hennes träning och idoga arbete.⁴⁶

Kian, Mondello & Vincent uppmärksammade i sin undersökning av basketturneringarna att inga omnämmanden gjordes av spelares homosexuella partners oavsett om de var kvinnor eller män. Referenser till spelares och tränares fruar, flickvänner, pojkvänner och barn fanns det

⁴² Katherine M. Jamieson, "Reading Nancy Lopez: Decoding representations of race, class and sexuality", *Sociology of sports journal*, vol. 15 (1998), s. 343-358.

⁴³ Delia D. Douglas & Katherine M. Jamieson, "A Farewell to Remember: Interrogating the Nancy Lopez Farewell Tour", *Sociology of sports journal*, vol. 23 (2006), s. 117-141.

⁴⁴ Douglas & Jamieson, 2006.

⁴⁵ Jamieson, 1998.

⁴⁶ <http://www.idrottsforum.org/articles/lindkvist/lindkvist081112.html>

dock gott om. Enligt författarna tyder detta på att det heterosexuella är det önskvärda inom sporten och detta förstärks aktivt som norm.⁴⁷

Att idrottskvinnor i media kanske behöver porträtteras som heterosexuella för att kunna populariseras argumenterar Christopherson, Janning & McConnell för i sin undersökning av det amerikanska fotbollslandslaget under damernas hemma-VM 1999. Det amerikanska fotbollslandslaget gjordes populärt genom en balansering av motsägelser i berättelsen om laget. Spelarna i landslaget gavs stereotypa kvinnliga kvaliteter, de var till exempel osjälviska och ödmjuka. De beskrevs som förebilder då det kom till lagkänsla och sammansvetsning. Deras kvinnlighet kopplades samman med deras framgång. Detta sades i sammanhang med att de utförde något manligt, fotboll, och deras handlingar i spelet beskrevs i manliga termer. Författarna menar att landslagsspelarna höjde kvinnors och kvinnosports status genom att agera manligt. Märkligt var att texter kopplade samman spelarnas funktion som förebilder och kvinnosportens bemyndigande med deras (hetero)sexuella dragningskraft. Så genom att lyfta fram en objektifiering av spelarna påstods det att män och kvinnor blev mer jämställda. Ett sätt att förstå detta är att landslaget lyckades avvisa den generella åsikten om att idrottande kvinnor är mindre kvinnliga och mer lesbiska.⁴⁸

1.3.4 Etnicitetens påverkan

Precis som en kvinna hindras från att bli förmer än sin manliga kollega hindras de individer som inte är av den dominerande etniciteten att bli förmer än de som innehar "rätt" etnicitet. Kim et al undersökte huruvida en framgångsrik asiatisk damgolfare, Se Ri Pak, behandlades annorlunda i tidningsartiklar än två andra vita golfare, Annika Sörenstam och Karrie Webb. Författarna kom fram till att såväl antalet artiklar som beskrivningen av golfspelarna och deras prestationer var till Paks nackdel, trots att hon uppnådde lika goda tävlingsresultat. Författarna menar att spelare från den dominerande kulturen och de som lättast assimileras in i densamma gynnas. Pak kommer från en minoritetskultur och är därmed mindre kompatibel med den rådande ordningen, där de vita styr och premierar varandra. Hon ges inte lika positiv exponering som de båda andra vid framgång och får utstå mer negativ rapportering vid

⁴⁷ Kian, Mondello & Vincent, 2008.

⁴⁸ Neal Christopherson, Michelle Janning, & Eileen Diaz McConnell, "Two kicks forward and one kick back: A content analysis of media discourses on the 1999 Women's World Cup soccer championship", *Sociology of sport journal*, vol. 19 (2002), s. 170-188.

nederlag. Inga artiklar skrevs om Pak då hon inte presterade medan Webb sågs som nyhetsvärdig även under perioder då hon inte tog hem vinster på touren. En ytterligare förklaring som författarna ger till den negativa bilden av Pak är den tidigare framställningen av asiater som bovar och ett ekonomiskt hot i det amerikanska samhället.⁴⁹

Douglas & Jamieson hävdar att Lopez sexualiserades för att passa in i den gällande ordningen med vita kvinnor i en dominerande position. Genom att företrädesvis gestalta Lopez som kvinna och trycka på hennes kvinnlighet doldes hennes etniska identitet.⁵⁰ Genom att sätta fokus på Lopez sexuallitet och privatliv kunde det dessutom vara tyst om andra framgångsrika damgolfares mindre önskade dito.⁵¹

Lindkvist menar att Sörenstam också kopplas till sin etnicitet och nationalitet. Sörenstam måste vara en god representant för den svenska nationen för att kunna lyckas i Sverige. Hon skall helst av allt vara granntjejen som råkat bli duktig, är ödmjuk inför folket och överväldigad av att få uppmärksamhet. Denna bild har Sörenstam inte riktigt fogat sig i vilket fått negativa effekter för hennes erkännande som idrottare. Lindkvist lyfter också fram aspekten om att en idrottares etnicitet har olika betydelse beroende på i vilket kulturellt sammanhang hon befinner sig. Sörenstam ses i Amerika mer som vit i kontrast till andra etniciteter. Där existerar inte svensk eller osvensk. Detta syntes tydligt den gången hon kom att utmana männen i deras egen tävling, på Colonial. Många var kritiska mot att hon ställde upp i tävlingen på Colonial, många var positiva. Den som kom att personifiera kritiken och porträtteras som en mansgris var Vijay Singh, en **svart** man. Sörenstam lyftes i tidningsartiklarna som rapporterade om tävlingen från beskrivningen som kvinna, en kvinna som står upp mot männen till att bli det etniskt vita, med förnuft och framåtanda, som ställs mot det exotiska och djuriska svarta.⁵²

Lindkvists slutsats går igen hos Kim et al där Sörenstam och Webb beskrivs som försvarare av den rådande vita ordningen.⁵³

⁴⁹ Eunyi Kim et al, "USA Today's Coverage of the Top Women Golfers, 1998-2001", *The Howard Journal of Communications*, vol. 17 (2006), s. 307-321.

⁵⁰ Douglas & Jamieson, 2002.

⁵¹ Jamieson, 1998.

⁵² <http://www.idrottsforum.org/articles/lindkvist/lindkvist081112.html>

⁵³ Kim et al, 2006.

Kian, Mondello & Vincent hittade i sin studie belägg för, i motsats till vad som tidigare nämnts, att etnicitet bara betydde något då det handlade om män. Afro-amerikaner porträtterades som naturligt begåvade atleter, medan vita behövde träna sig till sin förmåga och i större utsträckning använda sitt intellekt.⁵⁴ Vincent fann ett liknande förhållande i Wimbledonexterna. De svarta idrottskvinnorna står ut från de vita och beskrivs som naturliga atleter. Vincent menar att de på detta sätt kommer undan en del av den kvinnliga underordningen, men samtidigt sorteras in i den etniska underordningen. Naturligt atletisk är djuriskt och ociviliserat. De svarta kvinnorna hamnar under de vita trots eller tack vare att de prisas för sina fysiska förmågor.⁵⁵

En annan aspekt på etniciteten är den som kom fram i studien om USA:s landslag i fotboll. USA beskrevs som ett tillåtande land där de kvinnliga spelarna utan risk för spott och spe eller för den delen sparkar och slag kunde praktisera sin idrott. Detta i jämförelse med det förtryck de Nigerianska spelarna fick utstå. Jämställdhet var i detta fall något bra, ledde till folks glädje och renderade i profit.⁵⁶

1.3.4 Ränderna går aldrig ur – om social klass

Så länge någon vet något om din historia så får du leva med den. Enligt Jamieson placerade medierna Lopez konstant i en lägre socioekonomisk klass. Hon var född med mexikanskt påbrå av lågutbildade föräldrar. Hennes klassresa gick via stipendium till högre utbildning, giftermål med en före detta stjärna i baseball och hennes förmåga att spela hem pengar. Det spelade dock ingen roll hur framgångsrik hon blev eller hur mycket hon tjänade, hon var i tidningars beskrivning av henne allt som oftast tillbaka där allt startade, innan hennes klassresa börjat.⁵⁷

Jamieson hittar i sin undersökning belägg för att tidningsmedia försöker återskapa den påklistrat lägre sociala statusen hon tilldelats. Hennes specifika uttal noteras och hon kopplas

⁵⁴ Kian, Mondello & Vincent, 2008.

⁵⁵ Vincent, 2004.

⁵⁶ Christopherson, Janning & McConnel, 2002.

⁵⁷ Douglas & Jamieson, 2002.

samman med mexikanska företeelser, trots att hon är född amerikan och inte ens talar spanska.⁵⁸

1.3.5 Sammanfattning och diskussion av forskning

Medias bevakning av kvinnliga idrottare är mångfacetterad. Oberoende av vilken utgångspunkt forskarna har uttrycker dock ingen att den på något sätt skulle vara rättvis eller juste. I de studier jag läst har mycket cirkulerat kring framställningen av kvinnor på en manlig arena, icke vita på en vit arena och idrottare med inledningsvis låg status eller krav på en låg status på en arena med hög status. Ett konstant perspektiv underifrån. Författarna ger oftast handfasta och rationella förklaringar till sina resultat, men blandar ibland in mer långsökta, enögda och kanske illa underbyggda argumentationer. Att jag känner som jag gör kan bero på att jag själv är av den dominerande gruppen och reflexmässigt slår ifrån mig det jag kan.

Det är viktigt i det här läget att inte bli fartblind och placera media i centrum för skapandet av roller och identiteter. Media må vara ett område där identiteter och roller tar form samt återskapas men media behöver för den sakens skull inte vara den primära arenan där en roll eller identitet har sitt faktiska ursprung och diskurser fastställs. Sport är bara en av många sociala praktiker.⁵⁹

Klart är i alla fall att kvinnliga idrottare har motvind och att de i flera fall måste vrida och vända på sig för att passa in i givna roller. De har så att säga inte möjlighet att skapa ett eget utrymme för sig själva eller sin idrott, varken hos fans eller hos sponsorer, utan behöver förlita sig på att de ges ett utrymme. Samtidigt som vissa studier ger sken av att en förbättring för de idrottande kvinnorna har skett över tid, ges också budskapet att det ser ut som det alltid gjort. Christopherson, Janning & McConnel fångar travestin i titeln på sin studie: Two kicks forward and one kick back.

⁵⁸ Jamieson, 1998.

⁵⁹ Boyle & Haynes (2000), s.148.

1.4 Syfte och frågeställning

I min studie har jag genom textanalys valt att undersöka och jämföra eventuella skillnader i hur media beskriver Liselott Neumanns och Anna Nordqvists genombrott, 1988 respektive 2009. Detta för att se om och eventuellt hur det dominerande sättet att tala om kvinnliga elitidrottare, damgolfare samt damgolf utmanas och/eller förstärks.

Frågeställningar:

- Går det att urskilja ett dominerande sätt att gestalta Neumanns prestation?
- Går det att urskilja ett dominerande sätt att gestalta Nordquists prestation?
- Vilka skillnader och likheter finns det i gestaltningar som framträder?

- Går det att urskilja ett dominerande sätt att gestalta Neumann som individ?
- Går det att urskilja ett dominerande sätt att gestalta Nordquist som individ?
- Vilka skillnader och likheter finns i gestaltningar som framträder?

1.5 Teoretiskt ramverk

Världen säger inte själv hur den ska beskrivas eller uttryckas. Människor ger världen betydelse genom sociala konventioner där bestämda ting ges bestämda tecken. Tecken är i det här fallet ord. Ordet golf har ingen automatisk koppling till den sport eller fritidsaktivitet som vi ser det som innan vi väljer att ge ordet golf den betydelsen. Vidare bestämmer vi ett ords betydelse genom att ställa det i relation till andra ord. Varje ord är sammanflätat med alla andra ord i ett nät där orden antingen hänger ihop nära varandra alternativt skiljer sig åt väldeliga. Ordens placering i detta nät kan ses som fasta (fixerade) eller som föränderliga. Detta nät definierar Winther Jørgensen & Phillips som *diskurs*, ett begrepp jag kommer att diskutera i kommande stycken.⁶⁰

Media spelar en central roll i hur diskurser skapas och återskapas kring och inom sporten. Olika grupperns kännetecken, hierarki mellan olika grupper och byggandet av identiteter är vardag inom media och sportjournalistik.⁶¹

⁶⁰ Marianne Winther Jørgensen & Louise Phillips, *Diskursanalys som teori och metod* (Lund: Studentlitteratur, 2000), s.16-17.

⁶¹ Boyle & Haynes (2000), s.8-9.

Nätet, eller diskursen, som ovan beskrivits kan, beroende på vilket synsätt man har, innehålla olika dimensioner. Det finns det tvådimensionella nätet som är fast och mer bundet till en fastställd verklighet. Det finns det tredimensionella nätet där orden i större utsträckningen är beroende av sammanhanget de uttalas i. Det tredimensionella nätet är föränderligt samt har fler och mer intrikata kopplingar än det tvådimensionella. Inom dessa två synsätt finns det flera teoribildningar angående hur det ligger till.⁶²

Teoribildningen jag kommer använda mig av hävdar att ordens betydelse inte är fasta utan beror på sammanhanget de används i. Orden har sin givna betydelse, ”annars skulle kommunikation vara omöjlig, men det gör inte att ett ord har endast en betydelse”⁶³.

Jag kommer att i analysen av texter använda mig av Laclau & Mouffe's variant av poststrukturalism som är uttolkad av Winther Jørgensen & Phillips. Denna teoribildning har även tagit intryck av den marxistiska teorin om Hegemoni, vilken kommer att beskrivas senare. Laclau & Mouffe's teori liknar det nät som ovan beskrivits. De menar att vi hela tiden försöker fixera ordens betydelse men att vi aldrig helt lyckas. I givna lägen, som under ett samtal går det. Direkt efter att vi avslutat samtalet kan ett annat samtal som handlar om samma sak ta sin början. I det nya samtalet kan orden fixeras annorlunda. Det är då lika fixerat men skiljer sig ändå från det första. Analysen av en diskurs syftar till att kartlägga kampen om tecknens betydelse. I kampen söks det en fixering av innebörden hos tecknen. Fixeringar kan tillfälligt bli ”för givet tagna” och ses som naturliga.⁶⁴

1.6 Definitioner

Laclau & Mouffe's teori innehåller en del begrepp som behöver förklaras. *Moment* är alla de begrepp som är, så gott som, tillfälligt fixerade i en diskurs. De är fasta punkter i nätet som skiljer sig från andra punkter. Innan de blir moment är de *element*, ord som inte slutgiltigt fått sin betydelse fastställd. På samma sätt som Akilles aldrig kommer i fatt sköldpaddan kan övergången från element till moment aldrig göras fullständig utan diskursen kan alltid omvälvlas.⁶⁵

⁶² Winther Jørgensen & Phillips (2000), s.17

⁶³ Ibid, s.17.

⁶⁴ Ibid, s. 32.

⁶⁵ Ibid, s. 33-34.

Det som får element att förändra sin karaktär kallas *artikulation*, det är varje praktik (kontext där ordet används) som skapar en relation mellan element och får dem att byta identitet.⁶⁶ På golfklubben artikuleras elementet golf till en sport, men hos bilhandlaren är det en bilmodell. En bilhandlare kan dock se golf som en sport och vice versa. Allt beror på sammanhanget.

Nodalpunkt är en plats och tidpunkt där ett ord kristalliseras och får sin betydelse samt ger vidare mening till kringliggande ord. Golf är till exempel en nodalpunkt där ord som caddie, klubbhus och driver får sin betydelse i den till sporten kopplade diskursen.⁶⁷ Nodalpunkten är trots sin privilegierade ställning samtidigt ett element. Det syns i diskrepansen mellan olika diskurser som råder till exempel hos bilhandlaren och på golfklubben. Nodalpunkten kallas i detta fall för *flytande signifikans*, ord som olika diskurser försöker ge olika betydelser.⁶⁸

Det finns flytande signifikanser som hänvisar till helheter, till exempel Sverige eller välfärdssamhälle. Dessa är dock *myter*, tillfälliga fixeringar av ord som egentligen förändras. Valet av myt är dock nödvändigt för att kunna diskutera då det avgränsar vad som kan och bör diskuteras.⁶⁹

En diskurs konstrueras som en helhet, ett nät, med så gott som fasta inbördes relationer mellan ord och nodalpunkter. Detta för att utesluta möjliga betydelser som vi inte vill att orden ska ha. Man väljer att ignorera oönskade betydelser för att skapa entydighet. Elementets möjliga betydelser tas successivt bort då det rör sig mot att bli moment. ”En diskurs är således en reducering av möjligheter. /.../ Alla de möjligheter som diskursen utesluter kallar Laclau & Mouffe för det *diskursiva fältet*.”⁷⁰ Till exempel kan Golf ses som en motionssport. Då ligger det i det diskursiva fältet att golf i första hand skulle vara en elitsport.

Till det senaste stycket vill jag foga in ett komplement till Laclau & Mouffe's teoribildning. Winther Jørgensen och Phillips lyfter fram att det saknas en *diskursordning*, ett begrepp som möjliggör att det på ett område finns två eller fler diskurser som kämpar om att ge sin

⁶⁶ Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 33-34.

⁶⁷ Ibid, s. 33.

⁶⁸ Ibid, s. 35.

⁶⁹ Ibid, s. 47.

⁷⁰ Ibid, s. 34.

specifika syn på tillvaron inom ett visst område.⁷¹ En elitgolfare kan till exempel hävda att sporten faktiskt är en elitsport och kan av vissa därigenom börja ses som en. Då existerar det en diskursordning och beroende av vilken egen uppfattning du har kan du ”kämpa” för den ena eller den andra beskrivningen.

Jag tror att det på arenan golf finns en eller flera diskurser, och därmed en diskursordning. Kanske är det så att golf och *damgolf*, trots att golf kan ses som en nodalpunkt för damgolf, representerar två skilda diskurser.

Alla människor har identiteter. Alla identiteter byggs kring nodalpunkter, i anknytning till identiteter kallade *mästersignifikanser*. Nodalpunkter kan vara ord som man, kvinna, golfare. Identiteten byggs genom att knyta ihop olika nodalpunkter, *ekvivalenskedjor*. Ordet man kan kopplas samman med till exempel råhet och ishockey, kvinna med ömhet och konståkning. Diskurser begränsar då handlingsmöjligheterna för dem som identifierar sig med ord som man eller kvinna. Kliver du utanför diskursen riskerar du att inte ses som en riktig man eller kvinna.⁷²

Teorin om *hegemoni* handlar om herravälde och är sprungen ur marxismens syn på det ekonomiska och materiella som determinant för samhället och dess klassindelning. Gramsci⁷³ gav dock begreppet en kulturell koppling. Det finns betydelsebildande processer i fråga om människors identitet, inte helt olik den kamp som förs mellan olika diskurser som tidigare beskrivits. En människa kan inneha flera olika identiteter och de behöver inte stå i konflikt med varandra. När olika identiteter hindrar varandra kallas detta för *antagonism*. Två identiteter kan kräva olika handlingar på ett givet område. Det kan ses som att det diskursiva fältet hotar entydigheten i diskursen. Konflikten löses genom att en av identiteterna undertrycks av en *hegemonisk intervention*.⁷⁴ Neumann och Nordquist kan eller borde ha haft en identitet som professionella golfare och en identitet som kvinnor. Frågan är om de var varandras antagonister?

⁷¹ Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 64.

⁷² Ibid, s. 50.

⁷³ <http://www.ne.se/lang/antonio-gramsci> <Acc. 141010>.

⁷⁴ Winther Jørgensen & Phillips (2000), s. 54-55.

Sport är enligt feministisk och intersektionell poststrukturell forskning en kulturell sfär där den dominerande klassen bygger sin hegemoni på såväl kapital som kön och etnicitet. Den dominerande klassen bygger strukturella och ideologiska murar runt människors tankar och handlingar. Dessa murar kan dock aldrig helt kväva de tillfälligt underkuvade klasserna. Sporten kan delvis omformas och omdefinieras så att de passar de undre klassernas behov.⁷⁵ Framväxten av golf som folksport kan kanske ses som ett exempel.

Genus är den sociala konstruktionen av kvinnor och män samt det kvinnliga och manliga. ”Ett grundläggande synsätt är att samhälle och kultur är strukturerade efter kön, både på ett organisatoriskt och ideologiskt plan, och att detta bestämmer våra erfarenheter och kunskaper samt hur andra uppfattar oss.”⁷⁶ Citatet beskriver det som kallas könsordningen; ”den sociala struktur som rör kön och som skapar en sorts reglering av män och kvinnor i samhället och på individnivå.”⁷⁷ Sedan långt tillbaka är männen placerade överst av denna ordning.

I min studie kommer jag behandla genus som en av de tänkbara dominerande diskurserna och som en mästersignifikant runt vilken Neumanns och Nordquist identiteter skapas.

Diskursiv praktik är en social praktik, precis som sport är, där talet om saker praktiseras. Den sociala praktiken avser allt som interagerande människor gör och hur de gör det. Alla handlingar är individuella och beroende av sammanhang, samtidigt är de institutionaliserade och socialt förankrade och har därför en viss regelbundenhet.⁷⁸ Men sociala praktiker kan inte förstås genom att de reduceras till sina enskilda delar. Kön, klass och etnicitet till exempel arbetar tillsammans för att skapa praktikens förutsättningar.⁷⁹

⁷⁵ Michael A. Messner & Donald F. Sabo, “Introduction: Toward a critical feminist reappraisal of sport, men and the gender order”, i: *Sport, men and the gender order* (Champaign: Human Kinetics Books, 1990), s. 8-9.

⁷⁶ <http://www.ne.se/lang/genusforskning> <Acc. 120910>.

⁷⁷ <http://www.ne.se/genussystem> <Acc. 061010>.

⁷⁸ Winther Jørgensen & Phillips (2000), s.25.

⁷⁹ Messner & Sabo (1990), s.9.

2 Metod

2.1 Val av metod

Jag har valt att genomföra en diskursanalys av tidningsartiklar från olika typer av tidningar. Att valet föll på tidningar motiveras av att det är det medium som jag upplever genomgått den minsta förändringen under perioden mellan undersökningstillfällena ifråga om medialt utrymme och nischning. Internet fanns knappt 1988 och TV, som medium, har växt något otroligt och nischade kanaler gör att utbudet ser helt annorlunda ut idag.

Tidningsmedia, nationell såväl som regional, tenderar att spela en annorlunda roll än övriga massmediala kanaler. Då tidningsmediet saknar den omedelbarhet som webben och TV har finns det ett större utrymme för analys och möjlighet att tänka till.⁸⁰

2.2 Urval

Jag ville ha en så bred bild av Neumann och Nordquist som möjligt och har därför valt att ta med två lokaltidningar från de respektive spelarnas uppväxtområde, den svenska dagstidningen med störst upplaga; Dagens Nyheter (DN) samt den till upplagan största facktidningen för golf i Sverige; Svensk Golf (SG). Vad gäller lokaltidningar är det Norrköpings Tidningar (NT) som ligger närmast för Neumanns del och för Nordquists del är det Eskilstuna Kuriren (EK). Jag har valt att inte ta med svensk kvällspress, såsom Aftonbladet eller Expressen, då de vid Neumanns genombrott inte fanns de sportbilagor som finns idag.

2.3 Avgränsningar

Jag har valt att avgränsa mina undersökningar till perioden en månad innan Neumann och Nordquist tog hem sina segrar och två månader efteråt. För Neumann är det perioden mellan den 24 juni till den 24 september 1988 som undersöks. För Nordqvist är det den 15 maj till den 15 augusti 2009. I Svensk Golf där månadsupplaga gäller, är det ett nummer innan segrarna och två nummer efter. Skälen till val av period är tre:

⁸⁰ Deborah Stevenson, "Women, sport and globalization: Competing discourses of sexuality and nation", i David Rowe: *Critical readings: Sport, culture and the media* (Glasgow: Bell & Bain Ltd, 2004), s. 278.

- Vid ett genombrott/en vinst tror jag att prestationen står mer i fokus snarare än personen.
- De undersökta spelarna är "nya" för läsarna och deras historia berättas mer ingående då det är första gången.
- Mängden textmaterial om spelarna borde vara som störst vid en stor vinst.

Månaden och numret innan segern vill jag ha med då eventuella förväntningar inför tävlingarna kan påverka hur händelserna skildras i efterhand. Att jag ville ha två månader efter segern är för att jag vill fånga upp material som kom efter genombrotten.

2.4 Procedur

Materialinhämtningen har skett från två källor. SG har ett egen digitalt arkiv kopplat till sin hemsida, www.golf.se. I det arkivet sökte jag på namnen Neumann och Nordqvist i det numret som är precis innan respektive spelares vinst och de två nästföljande numren. De övriga publikationerna har inhämtats från Kungliga biblioteket. Jag läste där igenom alla tidningars sportdelar och framsidor inom de tidigare givna datumen i mikrofilmsarkivet.

I de olika publikationerna som jag letat material i har jag valt att inte ta upp de tillfällen spelarna figurerar i resultatlistor och då det handlar om konstateranden, till exempel: "Lotta Neumann spelar i en treboll mellan två av damgolfens största affischnamn i första rondan av US Open nästa vecka."⁸¹ Dessa typer av texter kommer jag inte att använda mig av. Vid inläsning har jag även valt att exkludera artiklar som innehöll en eller flera intressanta passager, men som inte beskrev Neumanns och Nordqvists person eller prestation i större utsträckning, exempel: "Lotta har spelat jämt men dessvärre inte tillräckligt bra 74,74 respektive 73 slag betyder att totalt 221 när en runda återstår."⁸²

Totalt fanns det 71 artiklar om Neumann (12 i SG, 19 i DN och 40 i NT) varav 40 (5 i SG, 10 i DN och 25 i NT) kvalificerade sig för analys. För Nordqvist var det totalt 64 artiklar (7 i SG, 18 i DN och 41 i EK) varav 33 (3 i SG, 7 i DN och 23 i EK) kvalificerade sig för analys.

⁸¹ AP, "Fint sällskap för Neumann", Dagens Nyheter, 190788, s. 23.

⁸² "Lotta efter täten", Norrköpings tidningar, 190988, s. 28.

Notabelt är att varken Neumann eller Nordqvist figurerar i DN innan de tävlingar, där de gjorde sina genombrott, gick av stapeln.

3. Resultat

3.1 Neumann i lokalpressen

Liselotte Neumanns är lokalt ett känt namn redan innan sitt genombrott. Hennes vinst i US Open utgör en nodalpunkt och omskrivs aldrig i NT utan omnämmandet av tjej eller flicka, damgolf, Sverige, Finspång, ung eller 22-åring, sensation eller skräll samt bragd eller stor seger. För läsaren artikuleras elementet Neumann till en ung svensk tjej från Finspång som skrällt i en stor tävling i damgolf.

Neumann är en ung förkämpe för den svenska nationen och Finspång framför allt annat. Gång efter annan poängteras det att hon är en ung svenska från idylliska Sverige och lilla Finspång. Neumanns prestation på golfbanan är en svensk seger, Finspång är vinnare av US Open.

”Sveriges största seger inom golfen genom tiderna.”⁸³

”Grattis Lotta, årets blågula superstar, du är det mest fantastiska i fantastiska Sverige.”⁸⁴

”Det är ändå allt lite extra när det är en tjej som gjort en sådan prestation och kommer från Finspång”⁸⁵

Som citatet ovan antyder så hänger skribenter upp sig på hennes kön. Hon är tjej och flicka, allt som oftast bara Lotta. Hon är dock inte alltid en stjärna i damgolf, ibland tituleras hon också som golfstjärna eller världsstjärna, utan könsmarkering. Vid vissa tillfällen har uttalanden om Neumann och damgolf en förmyndaraktig ton:

⁸³ Tomas Hagfeldt, ”Otroligt Lotta! Seger i US Open”, NT, 250788, s 19.

⁸⁴ Håkan Haraldsson ”Årets namn är Lotta!”, NT, 260788 s. 13.

⁸⁵ Anders Pihlblad, ”Finspång hyllade sin stjärna”, NT, 040888, s. 19.

”Hon har skött sig utomordentligt, jätan. Hon betyder mycket för svensk damgolf som tidigare fått stå lite i skymundan.”⁸⁶

Skribenter tillskriver aktivt en hel del av framgången till Neumanns tränare, Pierre Karlström, och hennes föräldrar. Föräldrarna slår i intervjuer ifrån sig och menar att Neumann är sin egen lyckas smed medan tränaren är mer benägen att ta åt sig av äran. Hon har tränat och slitit hårt för sin färdighet, men tränaren har förädlat hennes talang. Både tränaren och föräldrar påpekar att hon inte har förändrats med sin framgång och allt nog är samma flicka från Finspång:

”Men lita på att hon är samma tjej som förut, trots att hon vunnit US Open.”⁸⁷

Sverige görs speciellt, lite bättre och exotiskt. Var gränserna går mellan marknadsföringen av idrottaren och nationen eller staden är knappt urskiljbart:

”Journalister från jordklotets alla hörn vill veta allt om den unga tjejen som stått och nött sina slag på en niohålsbana, har nerver av stål och som till och med spelat golf i snö med orange bollar.”⁸⁸

”Om du vill spela golf på den nya US Open-vinnaren Lotta Neumanns hemmabana är proceduren ganska enkel. Först måste du hitta den lilla orten Finspång djupt in i den genomträngande svenska tystnaden, och sedan åka upp på en smutsig väg till ett litet, blodrött, grovhugget klubbhus av trä.”⁸⁹

Poängterandet av Neumann som kvinna är närvarande i alla moment. Feminina attribut ges dock bara i koppling till hennes person. Charmig, ödmjuk, blond, rar och att hon har ett vackert leende är vanliga epitet. Då det kommer till golfspelet är det en annan typ av beskrivning, även om det nästan alltid poängteras att det är damgolf som diskuteras; som en maskin, stabil, starkt psyke, metodisk, säker och spel i världsklass. Ibland kombineras beskrivningarna av personen och spelaren:

⁸⁶ ”Liselott vassare än killarna”, NT, 250788 s. 19.

⁸⁷ Hagfeldt, ”Pierre gav de heta tipsen!”, 250788, s. 19.

⁸⁸ Hagfeldt, ”Japansk tidning i Lottas fotspår”, NT, 160988, s.34.

⁸⁹ Ibid.

”Lotta både spelar fantastisk golf och gör sig bra på bild.”⁹⁰

Efter hennes seger i US Open diskuteras det livligt om hon skall tilldelas bragdguldet. Tveksamheter lyfts angående hur hennes prestation skall ställas mot andra kandidaters dito. Det faktum att hon är golfare och kvinna tycks ligga henne i fatet.

Neumann säger flera gånger att hon strävar efter att bli bäst i världen och att hon trots sin stora framgång inte än är där. Efter hennes seger i US Open är förväntningarna på hennes kommande prestationer mycket högre än tidigare. Förväntningarna som Neumann tacklar ödmjukt:

”Allt annat än en placering i toppen betraktas som ett nederlag. Lotta tar det ändå ganska lugnt: ’Jag skall göra mitt bästa. Tycker att jag bevisade i Danmark förra veckan att jag kan spela bra golf också efter US Open’.”⁹¹

3.2 Nordqvist i lokalpressen

Nordqvist är i likhet med Neumann redan ett känt namn lokalt. I EK artikuleras hennes person med orden 22-åring, Torshällaspelare, Eskilstunatjej, rookie, stjärngolfare/golfstjärna, golfare, sensationstjej, golfess, världsstjärna, bragdtjej, Torshällas affischnamn och ung svenska.

Hon beskrivs som både mentalt och fysiskt stark. Framför allt är det viljestyrkan, hängivenheten och järnpsyket som gett henne den stora framgången. Hon jämförs med den mycket framgångsrika golfaren Annika Sörenstam och det sägs ofta att hon besitter likande kvaliteter. Inga omnämningar av föräldrarna finns i texterna. Det påpekas att hon inte varit någon extrem talang utan slitit hårt för framgångarna. Nordqvist och skribenter strör dock beröm över tränare som hjälpt henne, vilket tränarna tacksamt tar emot. Det finns hos några skribenter ett motstånd till att ge tränaren istället för Nordqvist äran:

”Många jämför henne med Annika Sörenstam. /.../ Vissa påstår att de bådas tränare Henri Reis är nyckeln till succén. Det är ett hån - mot Anna. Hennes

⁹⁰ Tidningarnas Telegrambyrå, ”Dagen då Pierre och Lotta träffades”, NT, 260788, s.13.

⁹¹ Hagfeldt, ”Lotta tävlar ’hemma’ – Siktat på att vinna, NT, 180888 s. 30.

framgång beror på en obändig vilja, en som fått henne att nöta chippar och puttar i isande höst- och vårvindar hemma på Torshälla GK.”⁹²

Nordqvists seger i LPGA-mästerskapen gör att hon tas upp för diskussion i fråga om bragdguldet. Det verkar inte som att hennes sport eller hennes kön skulle utgöra något hinder för detta. Nordqvists prestation ställs dock inte i jämförelse med den slutgiltiga vinnarens dito. Vann gjorde skidskytten Helena Jonsson:

”Om inget gigantiskt sker det närmaste halvåret känns en sak given. Anna Nordqvist måste få Bragdguldet 2009. Till skillnad från Robin Söderling i Paristennisen så vek hon inte ned sig när allt skulle avgöras.”⁹³

De ökade förväntningarna på Nordqvist efter hennes genombrott tas upp på samma sätt som för Neumann. Förväntningar som hon tacklar på ett liknande sätt som hennes föregångare, med tillförsikt:

”Jag fokuserar på mitt och sedan får vi se hur långt det räcker /.../ Klart att jag peggar upp för att prestera bra golf, men i första hand är jag här för att lära mig, säger hon.”⁹⁴

Det uppges att Nordqvist inte förändrats med sin framgång. Hon har inte slagit av på takten utan arbetar idogt för att bli bäst. Jämförelsen med den svenska idrottseliten låter sig inte vänta:

”Nordqvist har det psyket som Björn Borg, Ingemar Stenmark, Annika Sörenstam och Carolina Klüft har. Likt de uppräknade är Anna beredd att lägga ner precis all den tid och jobb som krävs. Inget får stoppa henne. Hur jobbig och uppoffrande resan mot de hägrande målen än är.”⁹⁵

⁹² Stefan Alhag, ”Nästa titel ännu tuffare”, Eskilstuna Kuriren, 160609, s. 12.

⁹³ Alhag, s. 12.

⁹⁴ Janne Strömberg, ”Nordqvist jagar ny majorframgång i USA”, EK, 090709, s.12.

⁹⁵ Per Gillberg, ”Hon kan bli bäst”, EK, 300709, s.12.

3.3 Neumann i nationell press

Neumanns person och prestation artikuleras på ett sätt som många gånger liknar det som finns i den lokala pressen. På det nationella planet är hon mer okänd och i DN poängteras det flertalet gånger då magnituden av sensationen hon ställt till med att hon är nybörjare i dessa sammanhang. Proffslivet beskrivs som hårt och tufft. Det verkar som att hon inte själv kan vara tuff och hård, det är placerat i det diskursiva fältet. Neumann är i texterna både flicka och charmig blond svenska men beskrivs också som mycket beslutsam och som en vinnartyp. På golfbanan är hon som en maskin, pålitlig och säker. Hon blir även jämförd med den kanske störste idrottssvensken:

”Precis som Björn Borg en gång chockade tennisvärlden med sitt osannolika lugn i pressade lägen, visade nu Lotta att hon besitter samma kvaliteter som sin världsberömde landsman.”⁹⁶

Då det kommer till Neumanns person tas det i DN upp vilka förväntningar som kommer av resultaten och hur dessa båda kan påverka personligheten. Hon lyfts fram som en jordnära person som har nära till sitt ursprung och inte bröstar upp sig:

”För två veckor sen var Liselotte Neuman okänd. Efter segern i US Open tror amerikanska golfexperter att hon skall rädda USA:s damtour. Här i Sverige är hon favorit till bragdmedaljen. En sådan här förändring kan göra vem som helst förvirrad. Den kan också förvandla en ung tjej till diva. Inget av alternativen passar in på Lotta Neumann.”⁹⁷

”Finspångstjejen möttes av ett 40-tal personer. /.../ Mitt i röran stod Lotta. Hon var lugn, saklig och ödmjuk.”⁹⁸

”- Min förhoppning är att jag skall kunna förbli den person jag alltid varit. Det sista sa Lotta, trots att hon är väl medveten om att numer vilar en tung börda på hennes 22 år unga axlar.”⁹⁹

⁹⁶ TT, ”Neumann vann!”, DN, 250788, s.23.

⁹⁷ Ulf Nilsson, ”I händelsernas centrum...”, DN, 030888, s.26.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Nilsson, s.26

3.4 Nordqvist i nationell press

I DN återkommer mycket av artikulationen i EK. Enda skillnaden är att hon påstås vara relativt okänd. Hon är en ung tjej från Torshälla som gör sensation i golfvärlden. Hon beröms för sin kyla, sitt lugn och sin precision. Nordqvist beskrivs som mycket kapabel då: ”/.../ hon krossade startfältet och mosade banan /.../”¹⁰⁰ i sin seger i LPGA-mästerskapet.

Tveksamheter förs fram om huruvida hon är så här bra:

”Hon verkar nästan löjligt cool. Jag tror inte att hon fattat själv vad hon håller på med.”¹⁰¹

”Anna verkar ha kontroll.”¹⁰²

Hon omskrivs direkt som den svenska damgolfens nästa härförare. Nordqvist får det svenska golfförbundet att se ljusare på framtiden då de senaste åren förmörkats av fallande medlemsantal och dålig ekonomi i svenska golfklubbar. Hon är den som skall fylla tomrummet från den tidigare världsettan Annika Sörenstam. Likheterna med Sörenstam poängteras såväl då det kommer till hennes karaktär och samröret med Sörenstams förre tränare Henri Reis:

”/.../ tränaren som gjorde Annika Sörenstam till världens bästa spelare.”¹⁰³

Jämförelsen med Sörenstam är dock inget som Nordqvist riktigt vill fästa sig vid:

”Annika har haft en fantastisk karriär, det är kul om folk jämför mig med en spelare av den kalibern. Men vi har olika förutsättningar och jag vill göra min grej.”¹⁰⁴

¹⁰⁰ Hans Jansson, ”Närspel och nerver nyckeln till seger”, DN, 160609, s.2.

¹⁰¹ Lisa Edwinsson, ”En magisk major”, DN, 150609, s.1.

¹⁰² Edwinsson, s.1.

¹⁰³ Petter Nilsson, ”Skrällsvenskan i USA”, DN, 140609, s.3.

¹⁰⁴ Nilsson, ”Obeskrivlig känsla”, 160609, s.1.

De ökade förväntningarna på Nordqvist är ett återkommande tema i DN. Hon får beröm för sitt sätt att klara av sin nya situation trots sin ringa ålder och oerfarenhet:

”Hon hanterar den nya pressen på samma sätt som hon möter utmaningar på banan – med ett lugn och en obändig tro på sig själv.”¹⁰⁵

3.5 Neumann i fackpress

Neumann artikuleras lite annorlunda i SG jämfört med NT och DN. I SG är Sverige och Finspång alltjämt närvarande, men golfen och Neumanns prestation står mer i fokus och hon är vid sitt genombrott redan känd. Långa referat över hur hålen spelats blandas med Neumanns egen beskrivning av vad som hänt på respektive håll. Det verkar också som att det här råder en diskursordning inom tidningen. Det finns två olika sätt att angripa Neumanns prestation på. Den ena sidan går i clinch med sportens status i Sverige gentemot andra sporter och damernas rätt till erkännande gentemot männen.

”Det här är det största som hänt i svensk golf och nästan i svensk damidrott överhuvudtaget.”¹⁰⁶

”En tidning skrev att detta skulle vara en väckarklocka för damgolven – det är snarare en väckarklocka för killarna.”¹⁰⁷

”Lotta slog hela världseliten. Även om herrarnas världstopp är bredare är det ändå skillnad. Lotta är bäst!”¹⁰⁸

Den andra sidan höjer även den Neumanns prestation till skyarna och ger henne manliga eller könsneutrala epitet, men befäster henne samtidigt som kvinna och damgolfare:

”Det är oerhört positivt och kommer verkligen i rätt tid för damgolven. Nu kommer golfen bli mer intressant för flickor när de skall välja idrott.”¹⁰⁹

¹⁰⁵ Nilsson, ”Nu tillhör Anna favoriterna”, DN, 090709, s.1.

¹⁰⁶ Liv Wollin, ”Lovord om Lotta”, Svensk Golf, nr. 8, 1988, s.10.

¹⁰⁷ Barbro Montgommery, ”Lovord om Lotta”, SG, nr. 8, 1988, s.10.

¹⁰⁸ Anders Janson, ”Den verkliga bragden”, SG, nr. 8, 1988, s.11.

”Lotta har visat att man inte behöver komma från bästa tänkbara förhållanden för att bli ett världsnamn i golf. Med talang, bollkänsla, massor av tålamod och envishet kan även en flicka från Finspångs anspråkslösa bana bli något stort.”¹¹⁰

”Golfen hade inte fått sin Björn Bort utan sin ’Britta Borg’ bland vanligt folk. I och med att det var en flicka som fick genombrottet, tror jag också att golfen stärks ytterligare som den perfekta familjesporten.”¹¹¹

Det sista citatet rymmer även en bild av golf och svensk idrott som heteronormativ.

3.6 Nordqvist i fackpress

I SG återkommer Nordqvist som en svensk 22-årig rookie, innan det som ingen trodde var möjligt inträffade. Hon är redan känd för SG:s läsare och hon utses i och med sin framgång till Sörenstams like och arvtagare. För Nordqvist finns inga gränser. Hon är bra, hon kan bli bäst. Hon beskrivs i efterspelet av sitt genombrott som lugn, iskall, metodisk och modig:

”Anna Nordqvist vågade vinna – och som hon vann.”¹¹²

Hon beskriver sig själv som ambitiös och noggrann samt innehavare av en vilja att bli bäst.

”Jag har alltid varit medveten om att inte finns några genvägar till framgång. Jag har jobbat hårt och lagt ner tid, kraft och energi /.../.”¹¹³

Hennes koppling till Sverige görs stark och hon har inkorporerat det kärva i klimatet vintertid i sig själv. Exemplet är den årliga vintergolfen med gubbarna på hemmabanen då: ”Bara dårar och drömmare skulle ödsla tankar på golf.”¹¹⁴

¹⁰⁹ Anders Werthén, ”Lovord om Lotta”, SG, nr. 8, 1988, s.10.

¹¹⁰ ”Vilken betydelse får lottas seger i US Open?”, SG, nr. 9, 1988, s. 76.

¹¹¹ Ibid.

¹¹² Tobias Bergman, ”Ett av svensk golfs största ögonblick!”, SG, nr. 9, 2009, s. 11.

¹¹³ Bergman, ”Anna arvtagerskan”, SG, nr. 9, 2009, s. 34.

¹¹⁴ Ibid, s.33.

4 Sammanfattning och diskussion av resultat

Neumann och Nordqvist är båda sensationer. Övriga sensationer från små städer i lilla, men stolta Sverige. Kopplingen till spelarnas ursprung i Sverige är stark för de båda i alla undersökta typer av tidningsmedia. Det som svenska idrottare och lag traditionellt sägs vara duktiga på lyfts fram, bland annat målmedvetenheten och disciplinen.

Spelarna har inte förändrats med framgången. Neumann är fortfarande den unga ödmjuka tjejen från Finnspång som vill bli bäst, men är klok nog att inte förhäva sig. Nordqvist är fortfarande den unga målmedvetna tjejen från Eskilstuna som inte kommer lägga sig på latsidan i jakten på att bli den främsta inom sin sport.

Neumann och Nordqvist är båda omtyckta sensationer. Förhoppningen är att deras golfspelande skall hjälpa sporten i sig. Neumanns framgångar skall hjälpa LPGA-touren och starta en utveckling i Sverige. Nordqvists framgångar skall fylla ett tomrum från en svunnen era av internationellt framgångsrikt tävlande svenskar och råda bot på det fallande nationella intresset för sporten.

Neumann och Nordqvist är kända lokalt och i fackpressen innan sina genombrott. Nationellt är det första gången de figurerar på den mediala scenen. För Nordqvist finns det en tradition och en historia av svensk golf i media sedan tidigare framgångar. Neumann är en av de första som uppmärksammas inom sitt gebit. De båda jämförs med storheter inom svensk idrott. Skillnaden är att i Nordqvists fall även finns kvinnliga idrottare av magnitud att mäta med medan det i Neumanns fall bara finns män.

Neumann och Nordqvist får båda beröm för sina psykiska kvalitéer. De är lugna, säkra och metodiska. De presterar båda golf i världsklass och står pall för det inre och det yttre trycket. Nordqvist är också fysiskt stark och kan krossa och mosa. Neumann har ett vackert leende och gör sig bra på bild.

Neumann och Nordqvist beskrivs på ett stringent sätt i de tryckta medierna, under respektive tidsperiod, oavsett typ av tidning. Ända avsteget är de motstridiga uttalandena i SG om Neumanns prestation där det inte finns någon entydighet. Åt vilket håll den hegemoniska interventionen ledde just då är omöjligt att säga. Tydligt är dock att idag finns en annorlunda

hegemoni inom idrotten golf i svensk media, som kanske ger större möjlighet till bland annat jämställdhet mellan könen.

Syftet med min studie är att genom textanalys undersöka och jämföra eventuella skillnader i medias beskrivning av två damgolfarens genombrott. Detta för att se om och eventuellt hur det dominerande sättet att tala om damgolfare samt damgolf utmanas och/eller förstärks.

Av den tidigare forskningen fick jag uppfattningen av att medias bevakning av kvinnliga idrottare är mångfacetterad och ojuste. De individer som av olika anledningar har lägre status på området sport måste vrida och vända på sig för att passa in i givna roller. De har så att säga inte möjlighet att skapa ett eget utrymme för sig själva eller sin idrott, varken hos fans eller hos sponsorer, utan behöver förlita sig på att de ges ett utrymme. Samtidigt som vissa studier ger sken av att en förbättring för de idrottande kvinnorna har skett över tid ges också budskapet att det ser lite ut som det alltid gjort.

Jag vill hävda att det i tiden mellan de två undersökningsperioderna 1988 och 2009 har skett en tydlig förändring i gestaltandet av de kvinnliga golfarna. Skillnaderna är närvarande både då det kommer till beskrivningen av idrottarens prestation och då det kommer till hennes person. Jag delar inte fullt ut Lindkvists pessimistiska uppfattning om att det idag finns ”ett enormt hinder för alla flickor att kunna ta sitt idrottande på allvar.”¹¹⁵ Neumanns framgång 1988 satte en snöboll i rullning. Precis som ett av citaten påpekar: ”Nu kommer golfen bli mer intressant för flickor när de skall välja idrott.”¹¹⁶

Vad är och vilka är då Neumann och Nordqvist i de svenska medierna? Detta vill jag ringa in genom att berätta vad de inte är, enligt min analys. Jag illustrerar detta genom att ringa in vad som ligger i det diskursiva fältet hos respektive idrottare. I vissa artikuleringer framträder det tydligare varför och på vilka grunder det har funnits ett behov av entydighet. Att Neumann och Nordqvist artikuleras till att vara av svensk nationalitet är för att undvika spekulation om att någon annan nation skall kunna ta åt sig äran och att de tilldelas kvinnans roll och epitet är för att de inte skall kunna anas någon okvinnlighet. Att Neumann tilldelas rollen som damgolfare och Nordqvist bara golfare är mer diffust precis som att Neumann behöver vara

¹¹⁵ <http://www.idrottsforum.org/articles/lindkvist/lindkvist081112.html>

¹¹⁶ Anders Werthén, ”Lovord om Lotta”, SG, nr. 8, 1988, s.10.

attraktiv för att kunna marknadsföras medan Nordqvist inte behöver det. I dessa fall tror jag att det har skett en förändring både i synen på sporten och i synen på kvinnan. Det läggs olika saker i det diskursiva fältet då samhällets syn på kön, kvinnlighet och sportens status (social klass) har förändrats.

Neumann & Nordqvist artikuleras som:

Sensationer

Av svensk nationalitet, svenska

Unga – oerfarna

Kvinnor

Presterar i världsklass

Målmedvetna

Metodiska

Psykiskt starka

I det diskursiva fältet ligger:

Ett känt inslag i sportrapporteringen

Icke-svenskar, osvenska

Äldre, vuxna, rutinerade

Män, okvinnliga

Spelar dåligt, utan jämnhet

Har oklara mål, vet inte varför de spelar

Slumpmässiga, turliga

Psykiskt svaga, viker ned sig

Neumann är:

Damgolfare

Attraktiv – går att marknadsföra

Blond

Ödmjuk

Oförändrad av framgången

I det diskursiva fältet ligger:

Golfare – Herrgolfare, andra idrotter

Oattraktiv – går ej att sälja

Brunett, mörk, mörkhyad

Kaxig, lyfter fram sig själv

Inte samma kända tjej från Finnsång som tidigare

Nordqvist är:

Golfare

Stark fysisk och mentalt

Ödmjuk

Oförändrad av framgången

I det diskursiva fältet ligger:

Andra idrotter

Svag, icke idrottare

Fullärd, är lika bra som Sörenstam

Är nöjd och skall sluta kämpa för att bli bäst

Neumann och Nordqvist bär mycket gemensamt men porträtteras också olika på ett avgörande sätt. Likheterna finns bland annat i att privatlivet inte har någon plats i medias bevakning.

Lindkvist och Douglas & Jamieson¹¹⁷ menar att ett sätt att marginalisera kvinnor är att ge dem roller som dotter, fru/flickvän och moder före och jämställt med rollen som idrottare. På så

¹¹⁷ Douglas & Jamieson, 2006.

sätt lyfts kvinnans heterosexualitet fram och den kvinnliga idrottaren står aldrig ensam utan backas alltid upp av män. Neumanns föräldrar avverkas fort och bara i de lokala medierna. Nordqvists föräldrar nämns aldrig. En relation med en pojkvän nämns för Neumanns del på två ställen, men det syns aldrig namn eller bild och inte heller nämns han som påverkande. Nordqvist har ingen relation i medierna.

En annan likhet är det att Neumanns och Nordqvists bakgrund inte alls beskrivs. Barndom, skoltid och ungdomsår lyser alla med sin frånvaro. Inte heller berättas det om familjens historia eller nutid. Enda direkta referensen till ursprunget är geografisk. Det kan då antas att båda idrottarna följer normen. Etnisk svensk arbetar- eller medelklassbakgrund med skolgång och hemförhållanden som vanligt folk. Inget negativt bagage med andra ord.

Skillnader är dock att Neumann framställs mer som kvinna och mer som svensk. Hon har mer av de motsägelser som upptäcktes i Christopherson, Janning & McConnel's undersökning av det amerikanska fotbollslandslaget.¹¹⁸ Neumann är en ödmjuk, charmig, blond och attraktiv kvinna samtidigt som hon är en kyligt presterande idrottare. Neumanns popularitet kanske delvis kan förklaras genom hennes (hetero)sexuella dragningskraft som Christopherson et al gör gällande i landslagets fall.

Någon beskrivning av Neumann som infantil har jag inte stött på. Men det finns heller inte någon beskrivning av Neumann som stark och fysiskt kapabel, det finns det i Nordqvists fall. Nordqvist tillåts vara idrottaren med de egenskaper som behövs. Hon är stark utan att vara okvinnlig. Nordqvist behöver inte marginaliseras som Lindkvist menar är fallet med Sörenstam. Jag tror däremot att Neumann behövde marginaliseras på det sätt Lindkvist beskriver. Vad är det då som fått snöbollen att fortsätta sin färd och få den form den har då Nordqvist slår igenom 2009?

5 Slutsats

Medias rapportering av sport förändrar inte vårt sätt att se på individer som inte passerar som norm. De med lägre social status på grund av socioekonomi, etnicitet, kön eller något annat

¹¹⁸ Christopherson, Janning & McConnel, 2002.

fortsätter att ha en låg status i ett sportreportage. Samhället som sådant måste ha ändrats för att sporten samt talet om sporten och dess aktiva också ska kunna ha ändrats.

Jämställdhet artikuleras i Sverige på ett sätt, men på annat sätt i till exempel USA eller England, lika men ändå olika. Det finns kulturella skillnader i hur vi behandlar kvinnor och män, praktiskt men också rent språkligt. De artiklar jag läst som hävdar att männen fortfarande sitter närmast ohotade på första parkett, då det kommer till gestaltning i sportsammanhang, är nästan uteslutande från USA eller England och grundade på förhållandena där. Jag inbillar mig att Sverige är känt internationellt för sitt jämställdhetsarbete och någonstans måste ett resultat kunna skördas från ett sådant arbete. Kvinnor skall få lika lön för lika arbete och de skall behandlas med samma respekt som vilken annan man som helst. Det står i lagen och på vår högskola får vi lära oss hur vi praktiskt gör det möjligt. Jämställdhet och kvinnors rätt är något som omgärdas av en positiv air precis som etiska eller gröna fonder, det ger goodwill, kanske rent av profit. Därför tillåts Nordqvist att vara mer idrottare än Neumann och därför ses det en förändring i hur det skrivs i tidningarna.

En spekulering är att en del av förklaringen av förändringen av sättet att gestalta dessa två idrottsskivnor kan ligga i försäljningen och marknadsföringen av de varumärken som Neumann och Nordqvist utgör. I och med framgångarna för de båda spelarna fanns det pengar att tjäna för de som säljer produkter med anknytning till spelarna. Det accelererade intresset för sporten och det ökade antalet utövare under 1990-talet främjade säkerligen medias förändrade förhållningssätt till golfen och dess utövare. Kvinnors köpkraft ökar och de företag som är duktiga på att anpassa sig till kvinnors vilja kommer att sälja mer.¹¹⁹ Att marginalisera kvinnan som Lindqvist menar har skett i marknadsföringen av Sörenstam borde vara helt bakvänt. Att gestalta kvinnan och den kvinnliga idrottaren som kapabel, någon som en köpare kan se upp till och identifiera sig med borde vara rätt melodi.

Förslag till vidare forskning är historiska undersökningar om hur kvinnliga idrottare i mer typiskt maskulina sporter gestaltas, hur kvinnliga och manliga idrottare med annan än svensk etnicitet gestaltas och hur kvinnliga golfare gestaltas jämfört med manliga golfare.

¹¹⁹ http://sca.com/Documents/en/Shape/EN_Shape_409_webb.pdf <Acc. 041010>.

6 Avslutande reflektion

Det teoretiska ramverk jag använt hjälpte mig genom att ge mig verktyg för att kunna genomföra en diskursanalys. Ramverket är i mitt fall en lins att titta igenom för att hitta och förstå samband i texterna. Ramverket ger mig ingen styrning i hur jag sedan skall tolka texterna. Min tolkning av texterna är istället influerade av den tidigare forskningen där intersektionalitetsanalyser dominerat. Om jag skulle valt intersektionalitetsanalysen som ramverk är det inte omöjligt att skulle kommit till en annorlunda slutsats. Jag ville dock inte gå in i studien med en allt för klar uppfattning om vad som är avgörande för gestaltandet av kvinnor och andra ickedominanta grupper. Istället vill jag låta texterna få tala till mig utan ett första filter. Att det senare blev så att jag kom till liknande slutsatser som den tidigare forskningen kan bero på att jag tagit för mycket intryck av de tidigare studierna eller så är det så här det ser ut, oavsett teoretisk utgångspunkt.

Det skall sägas att golfen, och de flesta andra sporter, idag ställer högre fysiska krav på idrottaren än för tjugo år sedan. Träningsmetoder har utvecklats och fler idrottare är fullblodsproffs. Detta kan vara ett av skälen till att det är okej för Nordqvist att beskrivas som till exempel stark. Jag tror dock att styrka skulle sållas bort för att skapa entydighet om kvinnor. Det vill säga om det inte vore okej för en kvinna att vara stark oavsett om det frekvent tränas hårt i sporten.

Käll- och litteraturförteckning

Källmaterial:

Dagens Nyheter 24 juni - 24 september, 1988 och 15 maj – 15 augusti, 2009.

Eskilstuna Kuriren 15 maj – 15 augusti, 2009.

Norrköpings Tidningar 24 juni – 24 september, 1988.

Svensk Golf (Svenska Golfbundet) nr. 7-9, 1988 och 8-10 2009.

Tryckta källor:

Baca Zinn Maxine, Thornton Dill Bonnie, "Theorizing difference from multiracial feminism", *Feminist Studies* (nr 2, vol. 22, 1996).

Ballinger Debra A., "Golf", *International encyclopedia of woman and sports*, ed. Karen Christensen, Allen Guttman & Gertrud Pfister (New York: Macmillan Reference USA, 2001).

Boyle Raymond & Haynes Richard, "Power Play" (Edinburgh: Pearson Education Limited, 2000).

Christopherson Neal, Janning Michelle, & Diaz McConnell Eileen, "Two kicks forward and one kick back: A content analysis of media discourses on the 1999 Women's World Cup soccer championship", *Sociology of sport journal* (vol. 19, 2002).

Douglas Delia D. & Jamieson Katherine M, "A Farewell to Remember: Interrogating the Nancy Lopez Farewell Tour", *Sociology of sports journal* (vol. 23, 2006).

Higgs Catriona T, Weiller Karen H. and Martin Scott B, "Gender Bias In The 1996 Olympic Games: A Comparative Analysis", *Journal of Sport and Social Issues* (2003, 27: 52).

Horne John, Tomlinson Alan & Whannel Gary, "Understanding sport" (New York: Spoon Press, 1999)

Jamieson Katherine M, "Reading Nancy Lopez: Decoding representations of race, class and sexuality", *Sociology of sports journal* (vol. 15, 1998).

Janson Anders, "Golf – Den stora sporten" (Svenska golfbundets affärsutveckling AB, 2004).

Kian Edward M, Mondello Michael & Vincent John, "Masculine Hegemonic Hoops: An Analysis of Media Coverage of March Madness", *Sociology of Sport Journal*, 2008, vol. 25.

Kian Edward M, Mondello Michael, and Vincent John, "ESPN—The Women's Sports Network? A Content analysis of Internet Coverage of March Madness", *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, vol. 53, nr. 3, 2009.

Kim Eunyi et al, "USA Today's Coverage of the Top Women Golfers, 1998-2001", *The Howard Journal of Communications* (vol. 17, 2006).

Koivula Nathalie, "Ratings of gender appropriateness of sports participation: Effects of gender-based schematic processing" i *Sex Roles*, vol. 33 (1995).

Maas Kay W. & Hasbrook Cynthia A. "Media promotion of the paradigm citezen/golfer: An analysis of golf magazines' representations of disability, gender, and age", *Sociology of sport journal*, 2001, vol. 18.

Messner Michael A. & Sabo Donald F, "Introduction: Toward a critical feminist reappraisal of sport, men and the gender order", i: *Sport, men and the gender order* (Champaign: Human Kinetics Books, 1990).

Sage George H, "Power and Ideology in American Sport. A Critical Perspective" (Champaign: Human Kinetics Books, 1990).

Seagrave Jeffrey O, McDowell Katherine L & King III James G, "Language, Gender and Sport: A review of the research literature, i: Linda K. Fuller's *Sport, Rhetoric and Gender – Historical perspectives and media representations* (New York: Palgrave MacMillan, 2006).

Stevenson Deborah, "Women, sport and globalization: Competing discourses of sexuality and nation", i David Rowe: *Critical readings: Sport, culture and the media* (Glasgow: Bell & Bain Ltd, 2004).

Vincent John, "Game, Sex, and Match: The Construction of Gender in British Newspaper Coverage of the 2000 Wimbledon Championships", *Sociology of Sport Journal*, 2004, vol. 21.

Wijk Johnny, "Det svenska golf- och tennisundret", i Johan R Norberg, Hanserik Tönneheim, Leif Yttergren och Nils-Olof Zethrin: *Idrott, Historia och Samhälle* (Stockholm: SVIF, 2007).

Winther Jörgensen Marianne & Phillips Louise, *Diskursanalys som teori och metod* (Lund: Studentlitteratur, 2000).

Elektroniska källor:

<http://www.popsci.com/entertainment-amp-gaming/article/2009-01/golf-sport> <acc.180810>, <publ. 010209>.

<http://synonymordbok.com/moderatbandy> <Acc.140910>

Golf diegests hemsida, <http://www.golfdigest.com/golf-tours-news/2008-11/20081119sirak> <Acc. 141010>, <Publ. 181008>

Lindkvist Jonas, "Fairway – Medias representation av Annika Sörenstam",
<http://www.idrottsforum.org/articles/lindkvist/lindkvist081112.html> <Publ. 081112>, <Acc.
100901>.

LPGAs hemsida, http://www.lpga.com/content_1.aspx?pid=25334&mid=4 <Acc. 230910>.

Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/lang/antonio-gramsci> <Acc. 141010>.

Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/lang/genusforskning> <Acc. 120910>.

Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/genussystem> <Acc. 061010>.

RFs hemsida, <http://rf.se/Statistik--forskning/Idrotten-i-siffror/> <Acc.020910>.

SCAs hemsida, *Shape*, http://sca.com/Documents/en/Shape/EN_Shape_409_webb.pdf <Acc.
041010>.

Thynander Tomas, <http://www.aftonbladet.se/sportbladet/golf/article5381468.ab> <Publ.
150609>, <Acc. 020910>.

Bilaga 1

Litteratursökning

Syfte och frågeställningar: Syftet med min studie är att genom textanalys undersöka eventuella skillnader i beskrivningen av två damgolfares genombrott. Detta för att se om och eventuellt hur det dominerande sättet att tala om damgolfare samt damgolf utmanas och/eller förstärks.

Frågeställningar:

- Går det att urskilja ett dominerande sett att gestalta Neumanns prestation?
- Går det att urskilja ett dominerande sett att gestalta Nordquists prestation?
- Vilka skillnader och likheter finns det i de eventuellt dominerande gestaltningarna?
- Går det att urskilja ett dominerande sett att gestalta Neumann som individ?
- Går det att urskilja ett dominerande sett att gestalta Nordquist som individ?
- Vilka skillnader och likheter finns i de eventuellt dominerande diskurserna?

Vilka sökord har du använt?

<female, athlete, media>, <golf, media, women>, <golf, social class>

Var har du sökt?

CSA, Ebsco, Google

Sökningar som gav relevant resultat

CSA: female, athlete, media = Vincent, 2004. Christopherson, Janning & McConnel, 2002. Kian, Mondello & Vincent, 2008.

CSA: golf, media, women = Kim et al, 2006.

CSA: golf, social class = Douglas & Jamieson, 2006. Jamieson, 1998.

Kommentarer

Det var mycket lätt att hitta material. Det blev ringar på vattnet och flera artiklar samt böcker om bakgrund och teorier kunde jag hämta från referenslistorna i de första träffarna. Ibland svårt att få ut artiklar från CSA. Därför använde jag mig av Ebsco. Ibland oklart vilken typ av material som det var refererat till i artiklarna. Därför använde jag Google.